KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Lausunto
18.5.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto
Kaisa Iso-Sipilä, valiokuntakanslian sihteeri, kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö 6.5.2021 Valtioneuvoston selonteko valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032

KESKI-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO: VALTIONEUVOSTON SELONTEKO VALTAKUNNALLISESTA LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMASTA VUOSILLE 2021–2032

1. Asian tausta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt Keski-Pohjanmaan liitolta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston selonteosta valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032. Lausunnossa toivotaan näkökulmia erityisesti valtiovarainvaliokunnan toimialaan, eli mm. rahoitukseen sekä budjettitalouteen liittyviin kysymyksiin.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto kokoontuu torstaina 20.5.2021 klo 11.00. Kirjalliset asiantuntijalausunnot on pyydetty toimittamaan viimeistään kokousta edeltävänä arkipäivänä klo 14.00 mennessä.

2. Keski-Pohjanmaan liiton lausunto

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaostoa mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelmaan vuosille 2021–2023.

Keski-Pohjanmaan liitto on osaltaan jättänyt lausunnon valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmaan (*Liikenne 12*) 17.2.2021 pyydetysti. Lausunnossa on otettu huomioon maakuntahallituksen (15.2.2021), jäsenkuntien ja Keski-Pohjanmaan alueellisen liikennejärjestelmätyöryhmän näkemykset maakunnan alueiden liikennejärjestelmän kehittämistarpeista sekä kokemuksista toteutetusta suunnittelutyöstä. Lausuntoon on sovitettu yhteen myös Pohjois-Suomen liikenne- ja logistiikkatyöryhmän sekä YTA-alueen yhteiset huomiot.

Yleisesti ottaen Keski-Pohjanmaan liitto haluaa tuoda esille, että liikennejärjestelmällä ja sen kehittämisellä on saavutettavuuden ja maakuntien elinvoimaisuuden näkökulmasta äärimmäisen suuri merkitys kansalaisille, elinkeinoille, julkiselle hallinnolle ja maakuntien eri toiminnoille.

Keski-Pohjanmaan liitolla ei yleisellä tasolla ole huomautettavaa valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelman vuosille 2021–2023 suunniteltujen toimenpiteiden rahoituksen kokonaisuudesta. Suunnitelma vastaa sitä, miten

Rantakatu 14, 67100 Kokkola
Strandgatan 14, 67100 Karleby
Puh/Tfn +358 40 160 5700
www.keski-pohjanmaa.fi

valtakunnallisessa tarkastelussa liikennejärjestelmän kaikkein keskeisimmät ja toisaalta ekologisuuteen tähtääviä toimet edellyttävät. Keski-Pohjanmaan liitto myös katsoo, että valtioneuvoston selonteossa on riittävällä tarkkuudella kuvattu tärkeät nostot pääratavaylän, lentoliikenteen ja sataman osalta Liikenne 12 -suunnitelmaluonnoksen mukaisesti. Toisaalta, samalla kun valtakunnallisessa suunnitelmassa keskitytään kaikkein keskeisimpien liikejärjestelmän osien ja ekologisuuden kehittämiseen, jää alueiden liikennejärjestelmän kehittämistarpeet ja aluevaikutteisuuden huomioiminen erityisesti syrjäisten seutujen ja harvaan asuttujen alueiden näkökulmasta valitettavan vähäiselle huomiolle.

Budjettitalouteen ja rahoitukseen liittyvästä näkökulmasta Keski-Pohjanmaan liitto haluaa ilmaista huolensa siitä, että esitettyyn toimenpiteiden rahoituksen suunnitelmaan vuosille 2021–2023 sisältyy suuri riski ko. vuosina syntyvien perusväylänpidon ja investointien rahoituksen vajeen vuoksi. Tämä vaje aiheuttaa suuren riskin vuodesta 2025 alkavalle liikennejärjestelmän jatkorahoitukselle. Siten tulisikin miettiä, tulisiko rahoituskehys vuosille 2021–2023 olla enemmänkin hitaasti vuoden 2025 tasoa tavoitteleva ja mahdollistava, kuin suunniteltu laskeva ja kehittämistä rajoittava kehys.

Valtioneuvoston selontekoon valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toimeenpanolle vuosina 2021–2032 sisältyy alueiden ja kuntien näkökulmasta suuri tunnistettu riski valtion ja kuntien välisiin kustannusvastuiden osalta. Esitetty hankeyhtiöiden yhteisrahoitusmalli voi huonoimmillaan muuttaa valtion ja kuntien kustannusvastuita siten, että rahoitusmalli siirtää kunnille nykyistä enemmän rahoitusvastuuta liikenneinfran investoinneista. Kunnilla ei tähän näkyvissä olevan kuntatalouden kehityksen näkökulmasta ole varaa. Yleisesti ottaen kunnille ei tule yksioikoisesti vyöryttää kustannusvastuuta valtion liikennejärjestelmän kehittämisestä, ellei siihen ole kunnilla itse halukkuutta. Tämä edellyttää tapauskohtaista sopimusmenettelyä ja rahoitusvastuiden allokointia yhteisen tahtotilan tunnistamiseksi.

Keski-Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman 2021–2032 rahoitussuunnitelmassa selkeästi avataan, mitä vastuita tai velvoitteita sälytetään kuntien vastuille ja millaisiksi on suunniteltu valtion ja kuntien yhteistyössä toteutettava yhteisrahoitusmalli. Peruslähtökohtana rahoitusmallissa tulee olla se, että valtio vastaa valtion liikenneväylien kustannuksista ja kunnat omasta katuverkostaan.

Keski-Pohjanmaan liitto näkee myös erittäin tärkeänä, että liikennejärjestelmäsuunnittelutyö perustuu jatkossakin avoimeen vuorovaikutukseen, mahdollistaa alueiden näkökulmien ja suurhankkeidenmerkityksen esille tuomisen ja sitä kautta lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta keskushallinnon ja alueiden välillä sekä tukee vaikutusten arviointia alueilla.

Rantakatu 14, 67100 Kokkola
Strandgatan 14, 67100 Karleby
Puh/Tfn +358 40 160 5700
www.keski-pohjanmaa.fi

Yhtenä yksityiskohtana ja liikennejärjestelmien kehittämiseen liittyvänä resurssien kohdentamiseen tarpeena Keski-Pohjanmaan liitto tunnistaa riittävien liikennejärjestelmän suunnitteluvastuussa olevien tahojen suunnitteluresursseista huolehtimisen. Näin kyetään turvaamaan esimerkiksi alueiden tarpeista lähtevä ja ennakoiva suunnittelukyky. Kuntia ei voi eikä tule osallistaa valtiolle kuuluvien suunnittelutehtävien tai liikennevastuiden resurssien tuottajana.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman 2021–2023 tunnistettuna haasteena on se, ettei suunnitelma kuvaa sitä prossia, miten alueelliset liikennejärjestelmäsuunnittelutarpeet saatetaan osaksi valtakunnallista suunnitelmaa. Kyse ei ole hankesuunnitelmien laatimisesta osaksi valtakunnallista suunnitelmaa vaan selkeän prosessin kuvauksesta, miten maakuntien liikenneinvestointitarpeita saatetaan osaksi tukevia valtakunnallista investointiohjelmaa.

Tämän on erityisen tärkeää suurinvestointien käynnistymisen näkökulmasta. Alueellisen liikenne- ja logistiikkajärjestelmän kehittämisellä ja tukemalla alueellisia kehittämistarpeita valtion rahoituksella, kyetään osoittamaan valtion sitoutuminen yhteiskunnallisesti merkittäviin hankkeisiin. Esimerkiksi Keliber Oy:n litium-kaivoshankkeen kaltaiset hankkeet edistävät yhteiskunnallista teollisuusrakennemuutosta ja samalla saattavat suuressa määrin vaikuttaa suurinvestointien vaatiman yksityisen rahoituksen saamiseksi investointikohteisiin.

Keski-Pohjanmaan liitto

Jyrki Kaiponen
Maakuntajohtaja

Tiina Rinta-Rahko
Aluesuunnittelupäällikkö